

ICSID TAHKİMİNDE HIZLANDIRILMIŞ MUHAKEME USULÜ

SUMMARY DISMISSAL PROCEDURE WITHIN THE ICSID ARBITRATION

Av. Burak Terzi*

Öz

ICSID Tahkim Kuralları madde 41/5 ile tanımlanan hızlandırılmış muhakeme usulü ile taraflar, hakem kurulunun oluşumundan sonraki 30 gün içerisinde ve her halükarda ilk oturumdan önce bir iddianın açıkça hukuki dayanaktan yoksun olduğuna dair itirazda bulunabilmektedir. Böylelikle mesnetsiz iddialar, hakem kurulu tarafından yargılamanın başlangıcında reddedilebilmekte, taraflar da zamandan ve masraftan tasarruf etmektedirler. ICSID bünyesinde görülen tahkim davalarında usulün kullanımı son yıllarda oldukça artmış olup, farklı kurumsal tahkim merkezleri de tahkim kurallarında hızlandırılmış muhakeme usulünü benimsemeye başlamışlardır. Çalışmamızda, hakem kurulları tarafından verilen kararlar ışığında ICSID Tahkim Kuralları madde 41/5 incelenerek, ICSID tahkiminde hızlandırılmış muhakeme usulü değerlendirilmiştir.

Abstract

By way of summary dismissal procedure which is defined under Rule 41/5 of the ICSID Arbitration Rules, a party may, no later than 30 days after of the Tribunal, and in any event before the first session of the Tribunal, file an objection that a claim is manifestly without legal merit. Thus, frivolous claims can be dismissed by the tribunal at the outset of the proceeding and consequently the parties save cost and time. Application of summary dismissal procedure to ICSID cases has increased considerably in recent years and also other arbitration institutions have begun to introduce their expedited procedures to dismiss claims summarily in a similar manner. This article provides an overview of summary dismissal procedure within the ICSID arbitration by examining of Rule 41/5 of the ICSID Arbitration Rules in the light of the decisions given by tribunals.

* Avukat, İstanbul Barosu, İstanbul, Türkiye, burakterzi@istanbulbarosu.org.tr.

** Makale Gönderim Tarihi: 03.07.2017; Makale Kabul Tarihi: 22.12.2017.

Anahtar Kelimeler: *ICSID tahkim kuralları, Hızlandırılmış muhakeme usulü, Açıkça hukuki dayanaktan yoksunluk, ICSID tahkimi, Tahkim usulü.*

Keywords: *ICSID arbitration rules, Summary dismissal, Manifestly without legal merit, ICSID arbitration, Arbitration procedure.*

Giriş

Uyuşmazlıkların çözümünde tahkimin tercih edilmesinin başlıca sebeplerinden biri devlet mahkemelerindeki yargılama süresinin uzunluğudur. Bu sebeple tahkim yargılamasının süresini kısaltacak usul işlemleri her zaman önemini korumuş ve zamanla farklı prosedürler de ortaya çıkmıştır. Bu prosedürlerden biri de, ICSID Tahkim Kuralları¹ m. 41/5 ve Ek Mekanizma Tahkim Kuralları m. 45/6² ile tanımlanan hızlandırılmış muhakeme usulüdür³. Hızlandırılmış muhakeme usulü ile yargılamanın başlangıcında davalı taraf iddiaların *açıkça hukuki dayanaktan yoksun* olduğuna dair itirazda bulunabilmekte, böylelikle hakem kurulu yargılamanın ilerleyen aşamalarına geçmeden önce davayı kısmen veya tamamen reddetme imkânına sahip olmaktadır.

Özellikle yatırım tahkimi alanında farklı amaçlar güdülerek, mesnetsiz iddialarla açılan davaların ev sahibi devletleri zor duruma düşürmesiyle gündeme gelen⁴ hızlandırılmış muhakeme usulü, Singapur Uluslararası Tahkim Merkezi'nin (SIAC) 2016 yılında yayınlanan Tahkim Kuralları⁵ m. 29 ve Stockholm Ticaret Odası Tahkim Enstitüsü'nün (SCC) 2017 yılında yayınlanan Tahkim Kuralları⁶ m. 39 ile birlikte ticari tahkim alanında da uygulanmaya başlamıştır. Günümüz itibariyle 11 yıllık geçmişe sahip olan ICSID Tahkim Kuralları m.

¹ICSID Arbitration Rules (Çevrimiçi)

https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/2006%20CRR_English-final.pdf, 06.06.2017.

²ICSID Additional Facility Rules (Çevrimiçi) https://icsid.worldbank.org/en/Documents/icsiddocs/AFR_English-final.pdf, 06.06.2017.

³İngilizce “*Summary Dismissal*” ifadesinin dilimizde bir hukuk terimi olarak karşılığı bulunmadığından, ifade edilmek istenen sürecin tümü tarafımızca “*Hızlandırılmış Muhakeme Usulü*” olarak adlandırılmıştır. Fakat önemle belirtmek gerekir ki; hızlandırılmış muhakeme usulüyle kastedilen prosedür, ne HUMK'ta bulunan seri usulü muhakeme ile ne de HMK'daki basit yargılama usulü ile benzeşmemektedir.

⁴Tsai-fang CHEN, *Deterring Frivolous Challenges in Investor-State Dispute Settlement*, Contemporary Asia Arbitration Journal, C. 8, S.1, 2015, s. 63. (Çevrimiçi) <https://ssrn.com/abstract=2612406>, 06.06.2017.

⁵SIAC Rules 2016 (Çevrimiçi) <http://www.siac.org.sg/our-rules/rules/siac-rules-2016>, 06.06.2017.

⁶Arbitration Rules of the Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce (Çevrimiçi) http://www.sccinstitute.com/media/159828/final_draft_arbitration-rules-17112016.pdf, 06.06.2017.

41/5’in detaylı incelenmesi, gerek yatırım tahkimi alanında⁷ gerekse ticari tahkim alanında diğer kurumsal tahkim merkezleri tarafından benimsenmeye başlanan benzer hükümlerin uygulamasına da ışık tutacaktır.

I. Hızlandırılmış Muhakeme Usulünü Düzenleyen Kurallar

ICSID Konvansiyonu⁸ m. 36/3 ile genel sekretere uyuşmazlığın ICSID’in yargı alanı içerisinde olup olmadığını denetleme yetkisi verilmiştir. Buna göre; “*Genel Sekreter, istemde yer alan bilgilere dayanarak anlaşmazlığın Merkezin yargı alanı dışına taşıdığı saptamazsa istemi kaydedecek ve hemen taraflara istemin kaydedildiği veya kaydın reddedildiğini bildirecektir.*” Genel sekreter, uyuşmazlık başvuruları için ön inceleme yapmakta ve merkezin yargı yetkisi dışında bulunan uyuşmazlıklar için hakem kurulu oluşturulmamaktadır. Merkezin yargı yetkisi dışında bulunan uyuşmazlıklar açısından hakemler de yetkisizlik kararı vereceğinden, taraflar genel sekreterin bu hususta ön incelemesiyle zaman ve masraftan tasarruf etmektedirler⁹. Fakat sekreterliğin inceleme yetkisi yalnızca uyuşmazlığın merkezin yargı yetkisi kapsamına girip girmediğine ilişkin olup, sekreterlik uyuşmazlığın esaslarına dair inceleme yapamaz¹⁰. Sekreter, istemin açıkça merkezin yargı yetkisi kapsamı dışında olmadığı fakat bu hususun müphem olduğu hallerde uyuşmazlığın esaslarıyla birlikte değerlendirme yapamayacağı için başvurunun kabulüne karar verecektir¹¹. Yine usulen uyuşmazlığın merkezin yargı yetkisi kapsamında olduğu fakat dayanaksız iddialarla desteklenmiş başvurular

⁷SIAC Investment Arbitration Rules, 2017, m. 26. (Çevrimiçi) <http://www.siac.org.sg/images/stories/articles/rules/IA/SIAC%20Investment%20Arbitration%20Rules%20-%20Final.pdf>, 06.06.2017.

⁸ICSID Convention, Regulations and Rules (Çevrimiçi) https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/2006%20CRR_English-final.pdf, 06.06.2017; Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözülmesi Hakkında Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun (Çevrimiçi) https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc071/kanuntbmmc071/kanuntbmmc07103460.pdf, 06.06.2017.

⁹Christoph H. SCHREUER, Loretta MALINTOPPI, August REINISCH, Anthony SINCLAIR, *The ICSID Convention: A Commentary*, Second Edition, Cambridge University Press, Cambridge, 2009, s. 468.

¹⁰Sergio PUIG, Chester BROWN, *The Secretary-General’s Power to Refuse to Register a Request for Arbitration under the ICSID Convention*, ICSID Review—Foreign Investment Law Journal, C. 27, S. 1, 2012, s. 2.

¹¹ SCHREUER/MALINTOPPI/REINISCH/SINCLAIR, s. 470.

içinde hakem kurulu oluşturulacaktır. Bu gibi durumlar bakımından, yatırımcıların ev sahibi devletleri çeşitli açılardan zor durumda bırakmak için tahkim yargılamasını araç olarak kullanması¹², bazı ev sahibi devletler tarafından eleştirilmiştir¹³. Bu sebeple hakem kurulu oluşturulduktan sonra yargılamanın erken safhalarında, hakem kuruluna davayı kısmen yahut tamamen reddetme imkanının verilmesi gerektiği tartışılmıştır¹⁴. Tartışmalar sonucunda 2006 yılında ICSID mevzuatında yapılan bir dizi değişiklikle¹⁵ birlikte açıklanan hızlandırılmış muhakeme usulü, ICSID Tahkim Kuralları m. 41/5 ve Ek Mekanizma Tahkim Kuralları m. 45/6 ile tanımlanmıştır. İki madde birbirinin eşi olup, ICSID Tahkim Kuralları m. 41/5'e göre;

“Tarafların ilk itirazların yapılması için farklı bir hızlandırılmış prosedür üzerinde anlaşmadığı hallerde; hakem kurulunun oluşumundan sonraki 30 gün içerisinde ve her halükarda ilk oturumdan önce, taraflardan biri, bir iddianın açıkça hukuki dayanaktan yoksun olduğu itirazında bulunabilir. İtirazda bulunan taraf, itirazının temellerini olabildiğince açık şekilde belirtmelidir. Hakem kurulu, taraflara itiraz hakkındaki görüşlerini sunmaları imkanını verdikten sonra, ilk oturumda yahut ilk oturumdan sonra ivedilikle itiraz hakkındaki kararını taraflara bildirecektir. Hakem kurulunun kararı, tarafların bu maddenin birinci fıkrasına göre veya dava süresince bir iddianın hukuki dayanaktan yoksun olduğuna dair itirazda bulunma haklarına haneler getirmez¹⁶.”

¹² CHEN, s. 63.

¹³Lars MARKERT, *Special Focus Issue: Summary Dismissal of ICSID Proceedings*, ICSID Review, C. 31, S. 3, 2016, s. 691.

¹⁴ICSID Secretariat, *Possible Improvements of the Framework for ICSID Arbitration*, 2004, (Çevrimiçi) <http://pge.gob.ec/images/documentos/2016/Biblioteca/NOTA%20175/NOTA%20175%20INGLES.pdf>, 06.06.2017.

¹⁵Aurélia ANTONIETTI, *The 2006 Amendments to the ICSID Rules and Regulations and the Additional Facility Rules*, ICSID Review, C. 21, S. 2, 2006, s. 438, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1093/icsidreview/21.2.427>, 06.06.2017; Antonio R. PARRA, *The Development of the Regulations and Rules of the International Centre for Settlement of Investment Disputes*, ICSID Review-Foreign Investment Law Journal, C. 22, S. 1, 2007, (Çevrimiçi) http://www.arbitration-icca.org/media/4/78190667822874/media012223869085220article_on_icsid_regs_rules.pdf, 06.06.2017.

¹⁶ ICSID Arbitration Rules m. 41/5: “*Unless the parties have agreed to another expedited procedure for making preliminary objections, a party may, no later than 30 days after the constitution of the Tribunal, and in any event before the first session of the Tribunal, file an objection that a claim is manifestly without legal merit. The party shall specify as precisely as possible the basis for the objection. The Tribunal, after giving the parties the opportunity to present their observations on the objection, shall, at its first session or promptly thereafter, notify*

Hızlandırılmış muhakeme usulünün kabulüyle birlikte, ICSID Tahkim Kuralları m. 41 çerçevesindeki ilk itirazların üç kategoriye ayrıldığını söylemek mümkündür¹⁷. Bunlardan ilki ICSID Tahkim Kuralları m. 41/1¹⁸ çerçevesinde hakem kurulunun yargı yetkisine ve ICSID Tahkim Kuralları m. 41/5 ile getirilen hızlandırılmış muhakeme usulüyle yetkiye ve uyuşmazlığın esasına ilişkin iki ilk itirazdır. Ancak önemle belirtmek gerekir ki; taraflar yargılamada hiçbir hızlandırılmış muhakeme usulünün uygulanmayacağını kararlaştırabileceği gibi, m. 41/5 ile getirilen hızlandırılmış muhakeme usulünün yerine farklı bir hızlandırılmış prosedürün uygulanacağını da kararlaştırabilirler. Örneğin; ABD'nin 2004 Model İki Taraflı Yatırım Anlaşması¹⁹, Orta Amerika ve Dominik Cumhuriyeti Serbest Ticaret Anlaşması (CAFTA-DR)²⁰, Şili ve ABD Serbest Ticaret Anlaşması²¹ gibi bazı iki taraflı ve çok taraflı anlaşmalarda farklı hızlandırılmış prosedürlerin uygulanacağı kabul edilmiştir.

II. Hızlandırılmış Muhakeme Usulünün Tatbiki

Hakem kurullarının hızlandırılmış muhakeme usulü ile iddiaların reddine karar verebilmesi için usule ve esasa ilişkin bir takım şartların varlığı gereklidir. Bu şartların bazıları ICSID Tahkim Kuralları m. 41/5'in lafzından anlaşılabilirliği gibi bazıları da içtihatlar vasıtasıyla gelişmiş kriterlerdir.

the parties of its decision on the objection. The decision of the Tribunal shall be without prejudice to the right of a party to file an objection pursuant to paragraph (1) or to object, in the course of the proceeding, that a claim lacks legal merit.”

¹⁷ ANTONIETTI, s. 439.

¹⁸ ICSID Arbitration Rules m. 41/1: “Any objection that the dispute or any ancillary claim is not within the jurisdiction of the Centre or, for other reasons, is not within the competence of the Tribunal shall be made as early as possible. A party shall file the objection with the Secretary-General no later than the expiration of the time limit fixed for the filing of the counter memorial, or, if the objection relates to an ancillary claim, for the filing of there joinder—unless the facts on which the objection is based are unknown to the party at that time.”

¹⁹2004 US Model Bilateral Investment Treaty, m. 28/4-5, (Çevrimiçi) https://ustr.gov/archive/assets/Trade_Sectors/Investment/Model_BIT/asset_upload_file847_6897.pdf, 06.06.2017.

²⁰Dominican Republic–Central America Free Trade Agreement, 2004, m. 10.20/4, m. 10.20/5, (Çevrimiçi) https://ustr.gov/sites/default/files/uploads/agreements/cafta/asset_upload_file328_4718.pdf, 06.06.2017.

²¹Chile-United States Free Trade Agreement, 2003, m. 10.19/4, m. 10.19/5, (Çevrimiçi) https://ustr.gov/sites/default/files/uploads/agreements/fta/chile/asset_upload_file1_4004.pdf, 06.06.2017.

A. Açıkça Hukuki Dayanaktan Yoksunluk

Hızlandırılmış muhakeme usulüyle davalının yaptığı ilk itirazların kabul edilebilmesi ve davacının iddialarının reddedilebilmesi için, reddedilecek iddianın “açıkça hukuki dayanaktan yoksun” olması gerekir. Maddede yalnızca hukuki dayanaktan yoksunluktan bahsedilmemiş, ayrıca “açıkça” denilerek bu hususa bir ölçüt getirilmiştir. Öyleyse öncelikle “açıkça” ifadesinin sınırlarını çizmek ve bu ifadeyi somutlaştırmak gerekir. Açıkça (*manifestly*) ifadesi, yalnızca TK m. 41/5’te değil, ayrıca ICSID Konvansiyonu m. 36/3²² ve m. 52/1-b.’de²³ de kullanılmıştır. Bu maddelerde olduğu gibi, TK m. 41/5’te de açıkça ifadesi, nitelediği öğeye aşılması gereken çok yüksek bir sınır getirmektedir. Açıkça ifadesi ile kastedilen hukuki dayanaktan yoksunluğun net, belirgin, aşikâr olması ve ilk bakışta kolaylıkla anlaşılabilen nitelikte olması gerektiğidir²⁴. Hızlandırılmış muhakeme usulüyle davanın başında yapılan kapsamlı olmayan, özet incelemeye davacının iddialarının reddedilmesi ve davanın devamında iddialarını olgunlaştırarak farklı şekillerde sunma imkânının elinden alınması ağır bir yaptırımdır²⁵. Dolayısıyla bu ağır yaptırımın uygulama standartlarının yüksek tutulması ve bu şekilde adil olmayan sonuçların önlenmek istenmesi olağandır. İddiaları reddedilen davacı her ne kadar iptal davası açabilecekse de, iptal davasında da TK m. 41/5 çerçevesinde iddiaların açıkça hukuki dayanaktan yoksun olduğu itirazında bulunulabilir. İptal davasının nihai özelliği de göz önünde bulundurulduğunda, ad hoc komiteler, bu davalarda “açıkça” ifadesinin tahkim davalarına kıyasla daha da yüksek eşikten anlaşılması gerektiğini belirtmişlerdir²⁶.

²² “The Secretary-General shall register there quest unless he finds, on the basis of their formation contained in there quest, that the dispute is *manifestly* outside the jurisdiction of the Centre. He shall forth with notify the parties of registration or refusal to register.”

²³ “Either party may request annulment of the award by an application in writing addressed to the Secretary-General on one or more of the following grounds: (b) that the Tribunal has *manifestly* exceed edits Powers...”

²⁴ Trans-Global Petroleum, Inc. v The Hashemite Kingdom of Jordan (ICSID Case No. ARB/07/25), para. 88. (Çevrimiçi) http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C254/DC750_En.pdf, 06.06.2017.

²⁵ Michele POTESTA, Marija SOBAT, *Frivolous Claims in International Adjudication: A Study of ICSID Rule 41(5) and of Procedures of Other Courts and Tribunals to Dismiss Claims Summarily*, Journal of International Dispute Settlement, C. 3, S. 1, 2012, s. 151.

²⁶ Elsamex, S.A. v. Republic of Honduras (ICSID Case No. ARB/09/4) , Annulment, para. 125, (Çevrimiçi) http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C581/DC4092_Sp.pdf, 06.06.2017; Venoklim Holding B.V. v. Bolivarian Republic of Venezuela (ICSID Case No. ARB/12/22), Annulment, para. 81, (Çevrimiçi) http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C2400/DC7673_Sp.pdf, 06.06.2017; MARKERT, s. 705.

*RSM Production Corporation and others v. Grenada*²⁷ davasındaki kesin hükmün varlığı, hukuki dayanaktan yoksunlukta arandığı belirtilen açıklığa misal gösterilebilir. Bu tahkim davası, davacılar Rachel S. Grynberg, Stephen M. Grynberg, Miriam Z. Grynberg ve RSM Production Corporation (“RSM”) ile davalı Grenada devleti arasında olup, davanın temeli RSM ile Grenada arasında 1996 yılında akdedilen bir sözleşmeye dayanmaktadır. Sözleşmeye göre, sözleşmenin yürürlük tarihinden itibaren 90 gün içerisinde RSM talepte bulunacak olursa, Grenada, RSM’ye petrol arama ruhsatı vermeyi taahhüt etmektedir. RSM, 2004 yılında Grenada’ya petrol arama ruhsatı için başvuruda bulunmuş fakat Grenada talebin sözleşmede belirtilen süre geçtikten sonra yapıldığından bahisle ruhsat verme taahhüdü altında olmadığını bildirmiştir²⁸. Sözleşmedeki tahkim kaydının ICSID tahkimine yargılama yetkisi vermesi sebebiyle RSM tahkim yoluna gitmiş ve 2009 yılında karara çıkan tahkim yargılaması²⁹ sonucunda RSM’nin bütün iddiaları reddedilmiştir. Sonrasında RSM, konvansiyonun 52. maddesi kapsamında karar için iptal prosedürünü başlatmış olsa da, gerekli yargılama masraflarını yatırmadığı için prosedür sonlanmış ve karar kesinleşmiştir.

2010 yılında RSM ve RSM’nin hissedarları R., S., M. Grynberg, bu kez *Amerika Birleşik Devletleri ve Grenada Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması*’na³⁰ (“BIT”) dayanarak bahse konu tahkim davasını açmışlardır. Grenada, iddiaların açıkça hukuki dayanaktan yoksun olduğunu ve Tahkim Kuralları m. 41/5 gereğince hızlandırılmış muhakeme ile davanın reddini talep etmiştir. Grenada’ya göre; öncelikle dava çerçevesindeki iddiaların ana dayanağı RSM’nin 2004 yılındaki ruhsat başvurusudur ve davacılar sözleşme ihlalini ispatlayamadığı için iddiaların reddedilmesi gerekir³¹. Kaldı ki, hakem kurulu Grenada’nın sözleşmeyi ihlalini incelemeye de yetkili değildir çünkü zaten bütün bu iddialar davacı tarafından önceki tahkim yargılamasında öne sürülmüş ve reddedilmiştir. Daha önce yargılama konusu olmuş bu iddiaların tekrar değerlendirilmesi, kesin hüküm doktrinlerine

²⁷ RSM Production Corporation and others v. Grenada (ICSID Case No. ARB/10/6) (Çevrimiçi) http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C980/DC1792_En.pdf, 06.06.2017.

²⁸ RSM v. Grenada, para. 1.4.1 - 1.4.2.

²⁹RSM Production Corporation v Grenada, ICSID Case No. ARB/05/14 (Çevrimiçi) <https://icsid.worldbank.org/en/Pages/cases/casedetail.aspx?CaseNo=ARB/05/14>, 06.06.2017.

³⁰The Treaty Between the United States of America and Grenada Concerning the Reciprocal Encouragement and Protection of Investment, 1986, (Çevrimiçi) <https://www.state.gov/documents/organization/43562.pdf>, 06.06.2017.

³¹ RSM v. Grenada, para. 4.6.2.

(*resjudicata/collateralestoppel*) aykırı olup aynı zamanda konvansiyonun 53. maddesinin ihlali anlamına gelecektir³². Zira ICSID Konvansiyonu m. 53'e göre; “*Karar tarafları bağlayıcı olacak, daha üst bir makama götürülmeyecek veya bu sözleşmede öngörülenler dışında bir çözüme konu olmayacaktır. Taraflar, bu sözleşme hükümlerine göre kararın yürütülmesi durdurulmadıkça karara uyacaklar ve hükümlerini yerine getireceklerdir.*” Davacılar ise karşılık olarak; iddialarının taraflar arasındaki sözleşmeye dayanmadığını, Amerika Birleşik Devletleri ve Grenada Arasında Karşılıklı Yatırımların Teşviki ve Korunması Anlaşması'na dayandığını söyleyerek, Grenada'nın sözleşmeyi ihlal etmese bile anlaşmayı ihlal ettiğini belirtmişlerdir³³. Bununla birlikte önceki davada, hakem kurulunun anlaşmaya dair bir tespitte bulunmadığını, davacılardan R., S., M. Grynberg'in önceki davada taraf olmadığını ve önceki davanın kesinleşmesinden sonra ortaya çıkan yolsuzluk bulgularının varlığı dolayısıyla bu davanın farklı iddialara ve bulgulara dayalı olduğunu, bu sebeplerden dolayı davalının itirazlarının reddedilmesi gerektiğini söylemişlerdir³⁴.

Hakem kurulu; davacılar R., S., M. Grynberg'in önceki davada taraf olmamasının iddialarına yardımcı olmayacağını zira bir tüzel kişilik olan RSM'nin sözleşmeye ve yatırımlara kendisinin taraf olduğunu, önceki dava zamanında da davacı gerçek kişilerin şirketin hisselerinin tamamına sahip olduğunu ve şirketi kontrol ettiklerini, kendilerine karşı öne sürülebilecek iddialarda şirketin tüzel kişiliğini kalkan olarak kullanabilmelerinin külfetine de katlanmaları gerektiğini ve bu sebeplerle gerçek kişi davacıların da önceki davanın sonuçlarıyla bağlı olduklarını belirtmiştir³⁵. Yine davacıların karardan sonra öğrendikleri gelişmeleri konvansiyonun 51. maddesi ile iptal prosedürü çerçevesinde öne sürme olanağı bulunmaktayken³⁶, yeni bir tahkim davasıyla bu bulguların değerlendirilmesinin konvansiyonun 53. maddesine aykırılık teşkil edeceği yönünde kanaatlerini belirtmişlerdir³⁷. Hakem kurulu, davacının iddialarının önceki yargılamadaki bulguların tekrar değerlendirilmeden sonuca bağlanamayacağını, davacıların önceki tahkim kararıyla bağlı olduklarını ve bu sebeplerle Tahkim Kuralları m. 41/5 kapsamında davalının “*iddiaların açıkça*

³² RSM v. Grenada, para. 4.6.3.

³³ RSM v. Grenada, para. 5.1.2.

³⁴ RSM v. Grenada, para. 5.1.3.

³⁵ RSM v. Grenada, para. 7.1.6-7.1.7.

³⁶ RSM v. Grenada, para. 7.1.15.-7.1.16.

³⁷ RSM v. Grenada, para. 7.1.14.

hukuki dayanaktan yoksun olduğu” yönündeki itirazının kabulüne ve davanın reddine karar vermiştir³⁸.

B. Hızlandırılmış Muhakeme Usulünün Kapsamı

TK m. 41/5 bakımından değerlendirilmesi gereken en önemli hususlardan biri de maddenin kapsamıdır. Özellikle hangi iddiaların öne sürülebileceği, iptal prosedüründe hızlandırılmış muhakeme usulünün uygulanabilirliği ve maddi olgular üzerindeki kanaatlerin incelenmesi gerekmektedir.

1. Yargı Yetkisine İlişkin İddialar

Her ne kadar TK m. 41/5’te hakem kurulunun yargı yetkisine ilişkin itirazda bulunulabileceği açıkça belirtilmemiş olsa da, madde kapsamında taraflar, uyuşmazlığın esasıyla birlikte yargı yetkisine ilişkin itirazda da bulunabilirler³⁹. *Brandes v. Venezuela* davasında davacı taraf, davalı tarafın TK m. 41/5 kapsamında yargı yetkisine dair itirazda bulunamayacağını zira ICSID Konvansiyonu m. 36/3 gereğince zaten dava istem kaydının, Genel Sekreter’in yetki incelemesinden sonra yapıldığını savunmuştur⁴⁰. Buna karşın hakem kurulu; Genel Sekreter’in incelemesinin yalnızca tahkim talebiyle birlikte kendisine sunulan bilgilerle sınırlı olduğunu, hızlandırılmış muhakeme usulünün esas amacının tarafları uzun ve masraflı yargılama sürecinden kurtarmak olduğunu ve bu yüzden incelemeyi de yalnızca uyuşmazlığın esasıyla sınırlı tutmak için bir sebep bulunmadığını; ayrıca hukuki dayanaktan yoksunluğun kapsamına yargı yetkisinin bulunmadığı itirazının da dahil edilebileceğini belirtmiştir⁴¹. Hakem kuruluna göre yargı yetkisine itirazın incelenebileceği üç aşama bulunmaktadır: Birincisi ICSID Konvansiyonu m. 36/3 ile Genel Sekreter’in incelemesi, eğer bu aşama geçilirse TK m. 41/5 kapsamında hızlandırılmış muhakeme ile hakem kurulunun

³⁸ RSM v. Grenada, para. 7.2.1.

³⁹POTESTA/SOBAT, s. 158; MARKERT, s. 698; Chester BROWN, Sergio PUIG, *The Power of ICSID Tribunals to Dismiss Proceedings Summarily: An Analysis of Rule 41(5) of the ICSID Arbitration Rules*, *The Law and Practice of International Courts and Tribunals*, C. 10, S. 2, 2011, s. 251.

⁴⁰Brandes Investment Partners, LP v Bolivarian Republic of Venezuela (ICSID Case No. ARB/08/3), para. 48, (Çevrimiçi) http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C266/DC1170_En.pdf, 06.06.2017.

⁴¹Brandes v. Venezuela, para. 51-52-55.

incelemesi ve bu aşamanın da geçilmesi halinde TK. m. 41/1 kapsamında hakem kurulunun yetki incelemesi⁴².

TK m. 41/1'e göre yapılan yargı yetkisine itiraz ile m. 41/5'e göre ilk itiraz birbiriyle karıştırılmamalıdır. Zira birincisinde hakem kurulu, yargı yetkisine ilişkin bütün gereklilikler ile önüne gelen vakaları ilişkilendirerek bütünüyle, kapsamlı bir değerlendirme yapmakta ve kesin bir karara varmaktadır. Oysa m. 41/5'e göre yapılan itirazda hakem kurulu, kısa, özet bir değerlendirme yapmakta ve yalnızca açıkça yargı yetkisinin bulunmadığı hallerde itirazı kabul etmektedir⁴³. İtirazın reddedilmesi durumunda ise bu kesin bir karar değildir zira itirazı yapan tarafın aynı itirazı daha sonra m. 41/1 ile tekrar ileri sürebilme imkanı bulunmaktadır⁴⁴. Bu husus m. 41/5'te açıkça belirtilmiştir: “*Hakem kurulunun kararı, tarafların bu maddenin birinci fıkrasına göre veya dava süresince bir iddianın hukuki dayanaktan yoksun olduğuna dair itirazda bulunma haklarına halel getirmez.*”

Hızlandırılmış muhakeme ile yargı yetkisi itirazının incelenmesine *Globex v. Ukraine* davası da örnek olarak gösterilebilir. Bu davada Ukrayna hükümeti, ABD menşeli şirketler olan Globex International Inc. ve Global Trading Resource Corp. (birlikte “*Globex*”) ile Ukrayna şirketi Alan Trade üzerinden kümes hayvanları ürünlerine ilişkin çeşitli alım-satım sözleşmeleri akdetmiştir. Sözleşmeler aslen, hükümetin Ukrayna kümes hayvanları ürünleri piyasasında rekabeti düzenleme ve tüketici lehine fiyatları düşürme programının bir parçasıdır⁴⁵. Alan Trade şirketi sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemiş ve Globex, Ukrayna'nın sözleşmeler üzerinde teminatı olduğundan bahisle, *Amerika Birleşik Devletleri ve Ukrayna Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması*'na⁴⁶ (BIT) dayanarak bahse konu tahkim davasını açmıştır. Bunun üzerine Ukrayna, TK m. 41/5 gereğince davacının iddialarının açıkça hukuki dayanaktan yoksun olduğu itirazında bulunmuştur. Ukrayna'ya göre; uyuşmazlığın temelinde milletlerarası mal satım sözleşmeleri bulunmaktadır ve bu ticari

⁴²Brandes v. Venezuela, para. 53.

⁴³ MARKERT, s. 699.

⁴⁴Aissatou DIOP, *Objection Under Rule 41 (5) of the ICSID Arbitration Rules*, ICSID Review, C. 25, S. 2, 2010, s. 335.

⁴⁵ Global Trading Resource Corp. and Globex International, Inc. v. Ukraine (ICSID Case No. ARB/09/11), para. 36, (Çevrimiçi) http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C660/DC1771_En.pdf, 06.06.2017.

⁴⁶Treaty Between the United States of America and Ukraine Concerning the Encouragement and Reciprocal Protection of Investment, 1994, (Çevrimiçi) <https://www.state.gov/documents/organization/210531.pdf>, 06.06.2017.

işlemler ne BIT kapsamında ne de konvansiyonun 25. Maddesi kapsamında “yatırım” olarak değerlendirilemeyeceği için hakem kurulu davayı görmeye yetkili değildir⁴⁷. Davacı tarafa göre ise; sözleşmeler tipik mal satım sözleşmeleri gibi gözükmesine rağmen sözleşmelerin müzakeresi ve akdedilmesi sürecinde Ukrayna hükümet yetkililerinin oynadığı rol ve sözleşmelerin hükümet politikasının bir parçası olması sebebiyle, sözleşmeden doğan ilişki bir yatırım oluşturmaktadır⁴⁸. Hakem kurulu öncelikle *Brandes v Venezuela* kararına atıfla, yargı yetkisine ilişkin itirazı m. 41/5 kapsamında görebileceği değerlendirmesinde bulunmuştur⁴⁹. Sözleşmelerin salt ticari işlemler olduğunu ve hiçbir şekilde konvansiyonun 25. maddesi kapsamında yatırım olarak yorumlanamayacağını belirtmiştir⁵⁰. Böylece davacının iddialarının açıkça hukuki dayanaktan yoksun olduğuna ve bu sebeple davanın reddine karar verilmiştir⁵¹.

2. İptal Davasında Uygulanabilirlik

ICSID Konvansiyonu'nun 52. maddesi ile konvansiyona özgü bir iptal prosedürü getirilmiştir. Maddeye göre; “*Taraflardan biri aşağıdaki hallerden birini veya bazılarını öne sürerek, Genel Sekreterliğe yazılı başvuru ile kararın geçersiz kılınmasını isteyebilir. a) Kurulun uygun bir şekilde oluşturulmadığı, b) Kurulun yetkisini aştığı, c) Kurul üyelerinden birinin rüşvet aldığı, d) Mahkemenin temel kurallarından ciddi bir sapma olduğu, e) Kararın dayandığı gerekçeleri belirtmediği.*” Belirtilen sebepler ile Genel Sekreterliğe iptal istemi ulaştığında, “*Başkan, Hakem Panelinden 3 kişiyi ad hoc Komiteye atar. Bu komite üyelerinden hiçbirisi kararı veren kurulun üyesi, bu kurul üyelerinden hiç birisi ile aynı ülke vatandaşı, anlaşmazlığa taraf olan ülke vatandaşı veya vatandaşı anlaşmazlığa taraf olan ülkenin vatandaşı, Âkit Ülkelerden biri tarafından Hakem Paneline atanmış veya aynı anlaşmazlığa arabulucu olarak görev yapmış olamazlar. Komite, paragraf 3'de değinilen durumlar çerçevesinde kararın tümünü veya bir parçasını geçersiz kılmaya yetkilidir.*”

Esasında tahkim davaları için düzenlenmiş olan hızlandırılmış muhakeme usulünün⁵², iptal davalarında da uygulanabilirliğini değerlendirmek gerekir. TK m. 41/5'te iptal davalarına ilişkin bir açıklama yapılmamıştır. Ayrıca madde lafzında “*ad hoc komite*” yerine “*hakem*

⁴⁷Globex v.Ukraine, para. 41.

⁴⁸Globex v.Ukraine, para. 42.

⁴⁹Globex v.Ukraine, para. 30.

⁵⁰Globex v.Ukraine, para. 57.

⁵¹Globex v.Ukraine, para. 58.

⁵²MARKERT, s. 701.

kurulu” denmekte ve iptal talebinden de bahsedilmemektedir. Yine konvansiyonun iptal davası ile ilgili maddelerinde de bu hususa dair açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Fakat belirtmek gerekir ki; konvansiyonun 52. maddesinde, iptal davasının yürütülmesinde konvansiyonun farklı maddelerine atıf yöntemi izlenmiştir. Madde 52/4’e göre “*Madde 41, 45, 48, 49, 53 ve 54 ile VI ve VII nci kısımlar Komite önündeki Mahkemede de «icabi halinde» uygulanır.*” Dolayısıyla iptal davalarında izlenecek usuller için farklı hükümler getirilmesine gerek görülmediğini, bunun yerine genel olarak kıyas yolunun benimsendiğini söylemek mümkündür.

Yine TK m. 53’e göre; “*Tahkim Kuralları, kararın yorumu, düzeltilmesi, iptali ve hakem kurulu veya ad hoc komitenin kararıyla ilgili bütün prosedürlere kıyas yoluyla (mutatis mutandis) uygulanacaktır*”⁵³. Böylece, TK m. 41/5’in kıyas yoluyla iptal davalarında da uygulanabileceğini söylemek mümkündür⁵⁴. *Elsamex v. Honduras* iptal davasında hakem kurulu, hızlandırılmış muhakeme usulünün iptal davalarında da uygulanabileceğini ve örneğin; iptal talebinde bulunan tarafın iddialarının konvansiyonun 52/1. maddesinde belirtilen sebeplerden birine dayanmadığı durumlarda işlevsel olacağını belirtmiştir⁵⁵.

3. Maddi Olguların Değerlendirilmesi

TK m. 41/5 tasarlanırken “açıkça hukuki dayanaktan yoksun” ifadesinin yerine “açıkça dayanaksız” ifadesi düşünülmüş⁵⁶ fakat daha sonra bu ifadenin kullanımından vazgeçilmiştir. Bunun sebebi, bu aşamada davanın maddi olguları hakkında yersiz tartışmaların önüne geçmektir⁵⁷. Zira maddi olguların değerlendirilmesi, delillere dayalı olarak detaylı bir tahkikat gerektirmektedir. Hızlandırılmış muhakeme usulünün dar kapsamıyla bu tahkikat yapılsa bile, hakem kurulu sağlıklı bir sonuca ulaşamayacağı için bu aşamada maddi olgular üzerinde tartışmaların önüne geçilmek istenmiş ve yalnızca hukuki olgulara dayalı ilk itirazlar madde

⁵³Arbitration Rules, Rule 53: “*The provisions of these Rules shall apply mutatis mutandis to any procedure relating to the interpretation, revision or annulment of an award and to the decision of the Tribunal or Committee.*”

⁵⁴Venoklimv. Venezuela, para. 73; MARKERT, s. 700.

⁵⁵ *Elsamex v. Honduras*, para. 130.

⁵⁶Working Paper of the ICSID Secretariat, Suggested Changes to the ICSID Rules and Regulations, s. 7, (Çevrimiçi)

<https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/Suggested%20Changes%20to%20the%20ICSID%20Rules%20and%20Regulations.pdf>, 06.06.2017.

⁵⁷ ANTONIETTI, s. 440.

kapsamına alınmıştır. Fakat *Trans-Global v Jordan* kararında da belirtildiği üzere; genellikle hukuki olgular, maddi olgulara dayanmakta ve bunları birbirinden tamamıyla ayırmak nadiren mümkün olabilmektedir⁵⁸. Bu sorunun aşılabilmesi için; bu aşamada hakem kurulu davacının iddialarının maddi olgulara dayanan kısmını geçici olarak doğru kabul edecek ve doğru olduğu varsayılan maddi olgular üzerinden yalnızca iddiaların hukuki kısmını değerlendirecektir⁵⁹. Fakat davacının iddialarındaki maddi olguların geçici olarak da olsa doğru kabul edilebilmesi için makul ve inandırıcı olması gerekir. Hakem kurulu, açıkça isabetsiz, inandırıcılığı olmayan, dayanaksız ve kötü niyetle öne sürülen maddi olguları doğru olarak kabul etmeyecektir⁶⁰.

Örneğin; *Ansung HousingCo. Ltd. v. People's Republic of China*⁶¹ davasında davacı taraf pek çok maddi olgu öne sürmesine rağmen, hakem kurulu bunların gerçekliğini tartışmadan geçici olarak doğru kabul etmiş ve doğru kabul ettiği maddi olgular ile yalnızca hukuki değerlendirmede bulunmuştur⁶². 9 Mart 2017 tarihinde karara çıkan tahkim davasının tarafları; Kore Cumhuriyeti yasalarına tâbi olarak kurulmuş davacı Ansung Housing Co. Ltd. şirketi (“*Ansung*”) ile davalı Çin Halk Cumhuriyeti’dir (“*Çin*”). Ansung, 2006 yılında Çin’in Sheyang-Xian bölgesinde golf tesisleri inşa etmek amacıyla yerel yönetim komitesi (“*Komite*”) ile bir yatırım sözleşmesi imzalamıştır. Sözleşmeye göre yerel yönetim, Ansung’a golf tesislerinin bir kısmı için arazi tahsis edecek ve yatırıma destek olacaktır⁶³. Ansung, golf tesislerinin inşasına başlamış ve 2007 yılında arazinin hemen yakınında bulunan bir parka Çinli bir şirketin golf tesisleri inşa etmeye başladığını gözlemlemiştir. Ansung, bu durumu komiteye bildirmiş ve komite Ansung’a Sheyang-Xian bölgesinde yasal olarak başka bir golf tesisinin inşa edilip, işletilemeyeceği güvencesini vererek, söz konusu faaliyetin lunapark inşaatı olduğunu bildirmiştir⁶⁴. Golf tesisleri inşaatının ilk aşaması bittiğinde Ansung, sözleşmeyle tahsis edilen araziler için komiteye başvurmuş, komite başvuruya cevaben; Çin’in gayrimenkul politikasını değiştirdiğini ve artık sözleşmede öngörülen fiyatla arazi tahsisi yapamayacaklarını, Ansung’un arazi kullanımı için daha yüksek bir fiyat ödemesi gerektiğini belirtmiştir⁶⁵. Ansung’un talep

⁵⁸ *Trans-Global v. Jordan*, para. 97.

⁵⁹ BROWN/PUIG, s. 254.

⁶⁰ *Trans-Global v. Jordan*, para. 105; *RSM v. Grenada*, para. 6.1.2; MARKERT, s. 702.

⁶¹ *Ansung Housing Co., Ltd. v. People's Republic of China* (ICSID Case No. ARB/14/25) (Çevrimiçi) http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C3885/DC10053_En.pdf, 06.06.2017.

⁶² *Ansung v. China*, para. 32.

⁶³ *Ansung v. China*, para. 36.

⁶⁴ *Ansung v. China*, para. 40.

⁶⁵ *Ansung v. China*, para. 41.

edilen yüksek fiyatı ödemeyi de kabul etmesine rağmen, komite tarafından proje için gerekli arazinin yalnızca bir kısmı tahsis edilmiştir⁶⁶. 2009 yılında Ansung, lunapark inşaatı olarak bildirilen faaliyetin golf tesisi olarak işletildiğini öğrendikten sonra, yine komiteye başvurarak, hukuksuz olarak faaliyet gösteren tesise yaptırım uygulanmasını talep etmiş fakat talebine tatmin edici bir yanıt alamamıştır. 2010 yılında, planlanandan eksik şekilde de olsa projenin birinci aşaması bitirilmiştir. Fakat 2011 yılında Ansung, komite tarafından temin edilmiş kredinin geri ödemesinde zorluk yaşamıştır. Bunun üzerine komite memurları, golf tesisini ziyaret ederek ödeme talep etmiş ve tesis çalışanlarını darp etmişlerdir⁶⁷. Projenin planlanandan eksik şekilde tamamlanması, yakınlarda inşa edilen golf tesisleriyle rekabet edilememesi ve yerel memurların tacizleri dolayısıyla Ansung işletmeden zarar etmiştir. Artan zararı engellemek amacıyla projeye yaptığı toplam yatırımdan çok daha düşük bir bedele hisselerini Çinli bir alıcıya satmak zorunda kalmıştır. Bütüne bakıldığında yaptığı yatırımdan dolayı Ansung, büyük bir finansal kayıpla karşılaşmış ve 2011 yılında zarar ederek piyasadan çekilmiştir⁶⁸.

Ansung, *Kore Cumhuriyeti ve Çin Halk Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Korunması ve Teşviki (BIT)*⁶⁹ anlaşmasına dayanarak zararının tazmini için 2014 yılında ICSID'e başvurmuş ve tahkim talebinde bulunmuştur. Davalı Çin, ilk oturumdan önce, davacının iddialarının açıkça hukuki dayanaktan yoksun olduğunu ve davanın reddedilmesi gerektiğini belirterek, TK m. 41/5'e göre ilk itirazda bulunmuştur. Çin'e göre; Ansung'un, zararın veya kaybın oluşumunu öğrenmesinin üzerinden üç yıldan fazla bir süre geçmiştir. BIT m. 9/7 ile belirlenmiş olan üç yıllık süre geçmiş olduğundan, Ansung zararını talep edemeyecektir. Anlaşmada bulunan en ziyade müsaadeye mazhar millet kaydı da davacının zamanaşımına uğrayan iddialarına dayanak olamayacaktır⁷⁰. Bu iddialar karşılığında davacı Ansung, davalının TK m. 41/5 kapsamında yaptığı ilk itirazın reddedilmesi gerektiğini zira davalının zararın öğrenilmesinden itibaren üç yıldan fazla bir süre geçtiği yönündeki iddiasını ispatlayamadığını, kaldı ki üç yıldan fazla zaman geçmiş olsa bile anlaşmada bulunan en ziyade müsaadeye mazhar millet klozu ile Çin'in diğer ülkelerle yaptığı karşılıklı yatırım

⁶⁶Ansung v. China, para. 44.

⁶⁷Ansung v. China, para. 47-49-50.

⁶⁸Ansung v. China, para. 51-52.

⁶⁹Agreement Between the Government of the People's Republic of China and the Government of the Republic of Korea On the Promotion and Protection of Investments (Çevrimiçi) <http://investmentpolicyhub.unctad.org/Download/TreatyFile/3338>, 06.06.2017.

⁷⁰Ansung v. China, para. 56.

anlaşmalarının lehe olan hükümlerinin devreye gireceğini ve bu sebeple zamanaşımı def'inin ileri sürülemeyeceğini belirtmiştir⁷¹.

Hakem kurulunun değerlendirmesine göre; Ansung'un zararı veya kaybı öğrendiği tarih ile tahkim talebini ICSID'e gönderdiği tarih arasında üç yıldan fazla süre bulunmaktadır. BIT'te iddiaların ancak üç yıllık süre içerisinde öne sürülebileceği belirlendiğinden ve bu üç yıllık süre geçmiş olduğundan Ansung'un iddiaları açıkça hukuki dayanaktan yoksundur⁷². Yine BIT'te bulunan en ziyade müsaadeye mazhar millet kaydı da iddiaların zamanaşımına uğramasını engellemeyecektir⁷³. Bu sebeplerden dolayı TK. m. 41/5 gereğince hakem kurulu davacı Ansung'un bütün iddialarının reddine karar vererek, yargılamayı bu aşamada sonlandırmıştır.

C. Usule İlişkin Meseleler

1. Süre

TK m. 41/5'e göre; "*Hakem kurulunun oluşumundan sonraki 30 gün içerisinde ve her halükarda ilk oturumdan önce, taraflardan biri, bir talebin açıkça hukuki dayanaktan yoksun olduğu itirazında bulunabilir.*" Buna göre madde kapsamında tarafların itirazda bulunabilmesi için 30 günlük kesin süre sınırı getirilmiştir. Fakat ilk oturumun gerçekleşme süresi bu süreyi daraltabilecektir. Her ne kadar ICSID Tahkim Kuralları m. 13'e göre ilk oturum, hakem kurulunun oluşumundan sonraki 60 gün içerisinde görülebilecekse de, taraflar bu hususun aksini kararlaştırabilirler. Dolayısıyla ilk oturum, hakem kurulunun oluşumundan sonraki 30 günlük süreden daha kısa bir sürede gerçekleşirse, taraflar ilk oturumun gerçekleşeceği süreyle, eğer ilk oturum 30 günden daha uzun bir sürede gerçekleşecekse 30 günlük süreyle bağlı olacaklardır. Her halükârda 30 günlük süre üst sınır olup, ilk oturumun gerçekleşme süresi bunu kısaltabilirse de genişletemeyecektir⁷⁴. 30 günlük süre itirazın yapılabilmesi için kısa bir süre gibi gözükse de, unutulmamalıdır ki; tahkim talebinden sonra hakem kurulunun oluşumu genellikle uzun sürmektedir. Örneğin; *RSM v. Grenada* davasında davacının tahkim talebi 15 Ocak 2010 tarihinde alınmışken, hakem kurulu ancak 5 Ağustos 2010 tarihinde oluşturulabilmiştir⁷⁵. Yine *PNGSPD v. PYG* davasında ise davacının tahkim talebi 17 Ekim

⁷¹Ansung v. China, para. 57.

⁷²Ansung v. China, para. 122.

⁷³Ansung v. China, para. 141.

⁷⁴MARKERT, s. 695.

⁷⁵RSM v. Grenada, para. 1.1.1.-1.2.5.

2013 tarihliyen, hakem kurulu 17 Haziran 2014'te oluşturulmuştur⁷⁶. Bu süreler de itirazda bulunacak tarafın lehine değerlendirilebilir. Bu hususta önemle belirtmek gerekir ki; 30 günlük süre sınırı yalnızca itirazın yapılması için geçerli olup, itiraz üzerinde tarafların görüşlerini sunmaları bakımından uygulanmaz. Bu kısım hakem kurulunun takdirinde olacaktır⁷⁷.

Süre bakımından değerlendirilmesi gereken bir başka konu ise, hakem kurulunun itiraz üzerindeki kararını ne zaman verebileceğidir. Madde 41/5'e göre; "*Hakem kurulu, taraflara itiraz hakkındaki görüşlerini sunmaları imkanını verdikten sonra, ilk oturumda yahut ilk oturumdan sonra ivedilikle itiraz hakkındaki kararını taraflara bildirecektir.*" Madde lafzından anlaşılacağı üzere hakem kuruluna iki seçenek sunulmuştur: hakem kurulu ya ilk oturumda karar verecektir ya da ilk oturumdan sonra makul bir süre içerisinde kararını taraflara bildirmesi gerekmektedir. Uygulamada görüldüğü üzere, hakemler genellikle ilk oturumda karar vermek yerine ilk oturumdan sonra karar vermeyi tercih etmektedir. Fakat ilk oturumdan sonra ne zaman karar verileceği konusunda açık bir süre belirlenmemiş yalnızca "ivedilikle" (*promptly*) ifadesi kullanılmıştır. Bu durum farklı uygulamalara yol açmıştır. Örneğin; *Brandes v. Venezuela* davasında ilk oturumdan sonra 4 gün, *Trans-Global v. Jordan* davasında 20 gün sonra karar verilirken, *RSM v. Grenada* davasında ilk oturumdan sonra 46 gün ve *Globex v. Ukraine* davasında 147 gün sonra karar verilmiştir⁷⁸. Kanaatimizce; 147 gün gibi uzun süreler, hem maddenin lafzına hem de usulün ruhuna aykırıdır. Hakem kuruluna bu konuda bırakılan takdir hakkının sınırsız olduğu düşünülmemelidir. Zira bu aşamada karar vermekte zorlanılıyorsa, hakem kurulunun itirazı reddedip yargılamaya devam etme ve daha kapsamlı bir muhakemeye karara varma opsiyonu her zaman bulunmaktadır.

2. Görüşlerin Sunulması

TK m. 41/5, hakem kurulunun ancak taraflara itiraz hakkındaki görüşlerini sunmaları imkanını verdikten sonra bir karara varabileceğini belirtmiştir. Ancak madde ile tarafların dinlenilme hakkının nasıl yerine getirileceğine dair bir usul belirlenmemiştir. Ayrıca itirazların ilk oturumdan önce yapılması gerekliliği göz önünde bulundurulursa, genellikle bu aşamada

⁷⁶ PNG Sustainable Development Program Ltd. v. Independent State of Papua New Guinea (ICSID Case No. ARB/13/33), para. 4.-8, (Çevrimiçi) http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C3264/DC5074_En.pdf, 06.06.2017.

⁷⁷BROWN/PUIG, s. 255.

⁷⁸BROWN/PUIG, s. 256.

taraflar henüz herhangi bir usul üzerinde anlaşmamış olmaktadır⁷⁹. TK m. 20'ye göre, taraflar arasında herhangi bir usul anlaşmasının bulunmadığı durumlarda, hakem kurulu taraflara karar yeter sayısı, yargılamanın dili, kaç layihanın hangi sürelerde sunulacağı, yazılı ve sözlü usul gibi hususlar hakkındaki görüşlerini sorabilir⁸⁰. Yine tarafların anlaşamaması veya yargılamanın nasıl yürütüleceği hakkında farklı sorunlar ortaya çıkarsa ICSID Konvansiyonu m. 44'e göre hakem kurulu re'sen karar verebilecektir⁸¹.

Uygulamada genellikle tarafların karşılıklı olarak birer⁸² ya da ikişer⁸³ yazılı dilekçe sunduğu görülmekte, tarafların şifahi olarak dinlenmesi de ilk oturum vasıtasıyla gerçekleşmektedir⁸⁴.

3. İspat Külfeti

Bir iddianın açıkça hukuki dayanaktan yoksun olduğunu ispat külfeti, itirazı yapan tarafın üzerindedir⁸⁵. Fakat TK m. 41/5 kapsamında maddi olguların ispatının gerekmediği ve bu aşamada delillerin de sunulmadığı düşünüldüğünde, itirazın kabul edilebilmesi için itirazı yapan tarafın ispattan çok ikna yükümlülüğü bulunduğu söylenebilir. Zira bu aşamada zaten maddi olgular tartışılmayacak ve deliller öne sürülmeyecektir. Hızlandırılmış muhakeme usulünde hakem kurulunun ikna olma eşiği yüksektir. İtirazı yapan taraf, iddiaların hiçbir şekilde hukuki argümanlarla desteklenemeyeceğini, ek delillerle iddiaların ikna edilebilirliğinin artmayacağını da ispatlamak zorundadır. Hukuki dayanaktan yoksunluğun şüpheli olduğu,

⁷⁹ ANTONIETTI, s. 440.

⁸⁰ Örneğin; Globex v. Ukraine davasında hakem kurulu bu danışmayı telefon vasıtasıyla yapmıştır. Bkz. Globex v. Ukraine, para. 18.

⁸¹ MARKERT, s. 696.

⁸²Brandes v Venezuela, para. 4-5; RSM v Grenada, para. 1.3.4; PNGSPD v PYG, para. 12-4; Emmis International Holding, B.V., Emmis Radio Operating, B.V., and MEM Magyar Electronic Media Kereskedelmiés Szolgáltató Kft. v. Hungary (ICSID Case No. ARB/12/2), para. 17, (Çevrimiçi) http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C2000/DC4466_En.pdf, 06.06.2017.

⁸³ Trans-Global v. Jordan, para. 19-22; Globex v. Ukraine, para. 18; AccessionMezzanineCapital L.P. and Danubius Kereskedőház Vagyonkezelő Zrt. v. Hungary (ICSID Case No. ARB/12/3), para. 20-24. (Çevrimiçi) http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C2001/DC3012_En.pdf, 06.06.2017.

⁸⁴ MARKERT, s. 697.

⁸⁵Brandes v. Venezuela, para. 69.

kesinliğin bulunmadığı durumlar itirazı yapan tarafın aleyhine değerlendirilecek ve itirazlar reddedilerek yargılamaya devam olunacaktır⁸⁶.

Örneğin; “*PNG Sustainable Development Program Ltd. v. Independent State of Papua New Guinea*”⁸⁷ davasında hakem kurulu davacının iddialarını açıkça hukuki dayanaktan yoksun bulmamış, iddiaların değerlendirilebilmesi için kapsamlı bir tahlil gerekliliği öngörmüş ve davalının m. 41/5 kapsamında yaptığı itirazı reddetmiştir. Bu davada, Singapur yasalarına göre kurulmuş olan PNG Sustainable Development Program Ltd. (“*PNGSPD*”) şirketi, Papua Yeni Gine (“*PYG*”) yasalarına tâbi olarak kurulan OK Tedi Mining Ltd. (“*OTML*”) şirketinin çoğunluk hissedarıdır. *OTML*’nin, Papua Yeni Gine’nin batısında bulunan Ok Tedi altın ve bakır madenleri için, ayrıcalıklı maden ocağı işletme kira sözleşmesi bulunmaktadır⁸⁸. *PNGSPD*, bağımsız bir yabancı şirket olarak, bahsi geçen madenlerin işletilmesi ve geliştirilmesi taahhüdünü üstlenmiş olup, buradan elde ettiği geliri de yine Papua Yeni Gine içerisinde sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunarak kullanacaktır⁸⁹. 2013 yılında, *PYG*, *PNGSPD*’nin *OTML*’deki hisselerinin doğrudan ilgasına yönelik iki yasa çıkarmıştır⁹⁰. Bunun üzerine *PNGSPD*, ICSID kapsamında tahkim talebinde bulunarak, *PYG*’nin kendilerine ve yatırımlarına karşı olarak planlı bir politika yürüttüğünü, bu minvalde yatırım kanunlarının ihlal edildiğini ve hukuksuz kamulaştırma yapıldığını iddia etmiştir. Bununla birlikte, *PYG*’nin yatırım kanunlarından birinde bulunan en ziyade müsaadeye mazhar millet kaydı aracılığıyla, *PYG*’nin diğer devletlerle yaptığı yatırım anlaşmalarındaki yatırımların korunacağına dair hükümleri de iddiasına dayanak olarak sunmuştur. *PYG* ise m. 41/5 çerçevesinde, *PNGSPD*’nin iddialarının *açıkça hukuki dayanaktan yoksun olduğu* itirazında bulunarak; yatırım kanunlarında ICSID Konvansiyonu m. 25 çerçevesinde merkezin yargı yetkisine rıza içeren bir hüküm bulunmadığını, yine madenlerin işletilmesinden elde edilen gelirlerin sürdürülebilir kalkınma amacıyla kullanılacağını ve *PNGSPD* hissedarlarının bu gelirlere faydalanamayacağını, dolayısıyla m. 25 kapsamında bir yatırımın söz konusu olmadığını ve son

⁸⁶ RSM v. Grenada, para. 6.1.3; Globex v. Ukraine, para. 33.

⁸⁷ PNG Sustainable Development Program Ltd. v. Independent State of Papua New Guinea (ICSID Case No. ARB/13/33) (Çevrimiçi)

http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C3264/DC5074_En.pdf, 06.06.2017.

⁸⁸ PNGSPD v. PYG, para. 17.

⁸⁹ PNGSPD v. PYG, para. 19.

⁹⁰ Mining (Ok Tedi Tenth Supplemental Agreement) Act 2013, (Çevrimiçi) http://www.parliament.gov.pg/uploads/acts/13A_09.pdf, 06.06.2017; Mining (Ok Tedi Mine Continuation) (Ninth Supplemental Agreement) (Amendment) Bill 2013, (Çevrimiçi) <http://devpolicy.org/pdf/blog/Mining%20-%20Ok%20Tedi%20Mine%20Continuation%20-%209th%20Supplemental%20Agreement.pdf>, 06.06.2017.

olarak PNGSPD'nin en ziyade müsaadeye mazhar millet kaydı aracılığıyla farklı anlaşmalardaki korumalardan da yararlanamayacağını belirtmiştir⁹¹.

Hakem kurulu, uyuşmazlığın konvansiyonun 25. maddesi kapsamında yatırım ve rızanın var olup olmadığı konusu ile en ziyade müsaadeye mazhar millet kaydının mevcudiyeti ve uygulanabilirliği konularında toplandığını tespit etmiştir. Bu hususların karmaşık hukuki ve maddi olgulara dayandığını ve bu olgular üzerinde karara varılabilmesi için kapsamlı bir tahlil yapılması gerekliliği vurgulanarak⁹², bu kapsamlı tahlilin de hızlandırılmış muhakeme ile yapılmasının uygun olmayacağı belirtilmiştir. Bu sebeple hakem kurulu; PYG'nin m. 41/5 kapsamındaki itirazlarının reddine ve yargılamanın devamına karar vermiştir⁹³.

D. Kararın Şekli

TK. m. 41/5 kapsamında hakem kurulunun vereceği karar itirazların tamamıyla kabulü şeklinde olmadıkça, hakem kurulunun kararını taraflara yazılı bildirme zorunluluğu yoktur. Hakem kurulu itirazı reddettiğini veya itirazları kısmen kabul ettiğini taraflara şifahi bildirebilir⁹⁴. Bu durumda yargılamaya devam edilecek ve hakem kararı yargılamanın sonunda verilecektir. Fakat m. 41/6'ya⁹⁵ göre; “Eğer hakem kurulu, uyuşmazlığın yargı yetkisi kapsamına girmediğine veya bütün iddiaların açıkça hukuki dayanaktan yoksun olduğuna hükmederse, bu hususta hakem kararı verecektir.” Hakem kurulu bütün iddiaların açıkça hukuki dayanaktan yoksun olduğunu belirlerse, bu aşamada yargılamaya devam etmeyeceği için kararını ICSID Konvansiyonu m. 48'e göre verecektir. Buna göre; “(1) Kurul sorunlara üye çoğunluğu ile karar verir. (2) Kurulun kararı yazılı olacak ve oy veren tüm üyelerce imzalanacaktır. (3) Karar, kurula sunulan her sorunu içerecek ve temel alınan gerekçeleri belirleyecektir. (4) Kurulun herhangi bir üyesi karara kendi fikrini veya muhalefet şerhini, çoğunluğa katılsa da katılmasa da ekleyebilir. (5) Merkez tarafların rızası olmadan kendiliğinden kararı yayınlamaz.” Bu durumda konvansiyonun 49. maddesi de geçerli olacaktır: “(1) Genel Sekreter taraflara kararın tasdik edilmiş örneklerini tebliğ eder. Karar, tebliği tarihinde

⁹¹ PNGSPD v. PYG, para. 33-47.

⁹² PNGSPD v. PYG, para. 98-99.

⁹³ PNGSPD v. PYG, para. 100.

⁹⁴ BROWN/PUIG, s. 256.

⁹⁵ Arbitration Rules, Rule 41/6: “If the Tribunal decides that the dispute is not within the jurisdiction of the Centre or not within its own competence, or that all claims are manifestly without legal merit, it shall render an award to that effect.”

yürürlüğe girer. (2) Kurul, kararın verilmesini izleyen 45 gün içerisinde taraflardan birinin başvurusu halinde diğer tarafı da haberdar ederek, kararda atladığı bir sorun hakkında karar verebilir ve karardaki, yazım, aritmetik veya benzeri hataları düzeltebilir. Kurulun kararı aslı kararın bir parçası olacak ve asıl karar gibi tebliğ edilecektir. 51'inci maddenin 2'nci paragrafında ve 52'nci maddenin 2'nci paragrafında sağlanan zaman dilimleri kararın verildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.”

Hakem kurulu tarafından verilen karar, konvansiyonun 53. maddesi gereğince tarafları bağlayıcı olmakla birlikte 50, 51 ve 52. maddeleri gereğince yorum, düzeltme ve iptal prosedürlerine de açıktır.

Sonuç

Çalışmamız kapsamında ICSID tahkiminde hızlandırılmış muhakeme usulü irdelenmiş ve bu amaçla TK m. 41/5 detaylıca incelenmiştir. Genel olarak maddenin, mesnetsiz iddiaların yargılama süreci uzamadan reddedilebilmesi ve böylece tarafların zamandan ve masraftan tasarruf etmeleri amacıyla düzenlendiğini söylemek mümkündür. Fakat bu çerçevede, yargılamaya ek bir usul getirilmiş olması ve bu usulün kötü niyetle kullanılması durumunda yargılama sürecini ve masrafları arttırabileceği eleştirisi de göz önünde bulundurulmalıdır⁹⁶.

2006 yılından bu yana ICSID bünyesinde hızlandırılmış muhakeme usulüyle, yirmi beş davada ilk itirazlar değerlendirilmiştir⁹⁷. Hakem kurullarının iddiaları reddetmek için belirlediği yüksek standartlar dolayısıyla yalnızca üç davada davacının iddiaları tamamıyla⁹⁸ ve üç davada da kısmen⁹⁹ reddedilmiştir. Bu davaların yirmisi, 2013 yılından sonra karara bağlanmıştır. Bu da konunun halen güncelliğini koruduğunu ve hakem kurullarının önümüzdeki yıllarda da, bu konuda çeşitli içtihatlar ortaya koyabileceğini göstermektedir.

⁹⁶SCHREUER/MALINTOPPI/REINISCH/SINCLAIR, s. 544.

⁹⁷Decisions on Manifest Lack of Legal Merit (Çevrimiçi) <https://icsid.worldbank.org/en/Pages/Process/Decisions-on-Manifest-Lack-of-Legal-Merit.aspx>, 06.06.2017.

⁹⁸Globex v. Ukraine, RSM v. Grenada, Ansung v. China.

⁹⁹ Trans-Global v. Jordan, Emmis v. Hungary, Accession Mezzanine v. Hungary.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- ANTONIETTI, Aurélia: The 2006 Amendments to the ICSID Rules and Regulations and the Additional Facility Rules, *ICSID Review*, C.21, S.2, 2006, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1093/icsidreview/21.2.427>, 06.06.2011.
- BROWN, Chester, PUIG, Sergio: The Power of ICSID Tribunals to Dismiss Proceedings Summarily: An Analysis of Rule 41(5) of the ICSID Arbitration Rules, the Law and Practice of International Courts and Tribunals, C. 10, S. 2, 2011.
- CHEN, Tsai-fang: Deterring Frivolous Challenges in Investor-State Dispute Settlement, *Contemporary Asia Arbitration Journal*, C. 8, S. 1, 2015, (Çevrimiçi) <https://ssrn.com/abstract=2612406>, 06.06.2011.
- DIOP, Aissatou: Objection Under Rule 41 (5) of the ICSID Arbitration Rules, *ICSID Review*, C. 25, S. 2, 2010.
- H. SCHREUER, Christoph, MALINTOPPI, Loretta, REINISCH, August, SINCLAIR, Anthony: *The ICSID Convention: A Commentary*, Second Edition, Cambridge University Press, Cambridge, 2009.
- ICSID Secretariat: Possible Improvements of the Framework for ICSID Arbitration, 2004, (Çevrimiçi) <http://pge.gob.ec/images/documentos/2016/Biblioteca/NOTA%20175/NOTA%20175%20INGLES.pdf>, 06.06.2016.
- MARKERT, Lars: Special Focus Issue: Summary Dismissal of ICSID Proceedings, *ICSID Review*, C. 31 S. 3, 2016.
- POTESTA, Michele SOBAT, Marija: Frivolous Claims in International Adjudication: A Study of ICSID Rule 41(5) and of Procedures of Other Courts and Tribunals to Dismiss Claims Summarily, *Journal of International Dispute Settlement*, C. 3, S. 1, 2012.
- PUIG, Sergio, BROWN, Chester: The Secretary-General's Power to Refuse to Register a Request for Arbitration under the ICSID Convention, *ICSID Review - Foreign Investment Law Journal*, C. 27, S. 1, 2012.
- R. PARRA, Antonio: The Development of the Regulations and Rules of the International Centre for Settlement of Investment Disputes, *ICSID Review - Foreign Investment Law Journal*, 2007, (Çevrimiçi) <http://www.arbitration->

icca.org/media/4/78190667822874/media012223869085220article_on_icsid_regs_rules.pdf, 06.06.2017.

Ansung Housing Co., Ltd. v. People's Republic of China: (ICSID Case No. ARB/14/25) (Çevrimiçi)

http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C3885/DC10053_En.pdf, 06.06.2017.

Accession Mezzanine Capital L.P. and Danubius Kereskedőház Vagyonkezelő Zrt. v. Hungary: (ICSID Case No. ARB/12/3) (Çevrimiçi)

http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C2001/DC3012_En.pdf, 06.06.2017.

Brandes Investment Partners, LP v Bolivarian Republic of Venezuela: (ICSID Case No. ARB/08/3) (Çevrimiçi)

http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C266/DC1170_En.pdf, 06.06.2017.

Elsamex, S.A. v. Republic of Honduras: (ICSID Case No. ARB/09/4) , Annulment, (Çevrimiçi)

http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C581/DC4092_Sp.pdf, 06.06.2017.

Emmis International Holding, B.V., Emmis Radio Operating,B.V., and MEM Magyar Electronic Media Kereskedelmiés Szolgáltató Kft. v. Hungary: (ICSID Case No. ARB/12/2) (Çevrimiçi)

http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C2000/DC4466_En.pdf, 06.06.2017.

Global Trading Resource Corp. and Globex International, Inc. v. Ukraine: (ICSID Case No. ARB/09/11) (Çevrimiçi)

http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C660/DC1771_En.pdf, 06.06.2017.

PNG Sustainable Development Program Ltd. v. Independent State of Papua New Guinea: (ICSID Case No. ARB/13/33) (Çevrimiçi)

http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C3264/DC5074_En.pdf, 06.06.2017.

RSM Production Corporation v Grenada: ICSID Case No. ARB/05/14 (Çevrimiçi)
<https://icsid.worldbank.org/en/Pages/cases/casedetail.aspx?CaseNo=ARB/05/14>,
06.06.2017.

RSM Production Corporation and others v. Grenada: (ICSID Case No. ARB/10/6) (Çevrimiçi)
http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C980/DC1792_En.pdf,
06.06.2017

Trans-Global Petroleum, Inc. v. Hashemite Kingdom of Jordan: (ICSID Case No. ARB/07/25)
(Çevrimiçi)
http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C254/DC750_En.pdf,
06.06.2017.

Venoklim Holding B.V. v. Bolivarian Republic of Venezuela: (ICSID Case No. ARB/12/22),
Annulment, (Çevrimiçi)
http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C2400/DC7673_Sp.pdf,
06.06.2017.

Agreement Between the Government of the People’s Republic of China and the Government
of the Republic of Korea On the Promotion and Protection of Investments:
<http://investmentpolicyhub.unctad.org/Download/TreatyFile/3338>, 06.06.2017.

Arbitration Rules of the Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce:
http://www.sccinstitute.com/media/159828/final_draft_arbitration-rules-17112016.pdf,
06.06.2017.

Chile - United States Free Trade Agreement, 2003:
https://ustr.gov/sites/default/files/uploads/agreements/fta/chile/asset_upload_file1_4004.pdf,
06.06.2017.

Decisions on Manifest Lack of Legal Merit:
<https://icsid.worldbank.org/en/Pages/Process/Decisions-on-Manifest-Lack-of-Legal-Merit.aspx>, 06.06.2017.

Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının
Çözümlemesi Hakkında Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair
Kanun:
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc071/kanuntbmmc071/kanuntbmmc07103460.pdf, 06.06.2017.

Dominican Republic – Central America Free Trade Agreement, 2004:
https://ustr.gov/sites/default/files/uploads/agreements/cafta/asset_upload_file328_4718.pdf, 06.06.2017.

ICSID Additional Facility Rules:
https://icsid.worldbank.org/en/Documents/icsiddocs/AFR_English-final.pdf,
06.06.2017.

ICSID Arbitration Rules:
https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/2006%20CRR_English-final.pdf,
06.06.2017.

ICSID Convention, Regulations and Rules:
https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/2006%20CRR_English-final.pdf,
06.06.2017.

Mining (Ok Tedi Tenth Supplemental Agreement) Act 2013:
http://www.parliament.gov.pg/uploads/acts/13A_09.pdf, 06.06.2017.

Mining (Ok Tedi Mine Continuation) (Ninth Supplemental Agreement) (Amendment) Bill 2013:
<http://devpolicy.org/pdf/blog/Mining%20%20Ok%20Tedi%20Mine%20Continuation%20%209th%20Supplemental%20Agreement.pdf>, 06.06.2017.

SIAC Rules 2016: <http://www.siac.org.sg/our-rules/rules/siac-rules-2016>, 06.06.2017.

SIAC Investment Arbitration Rules:
<http://www.siac.org.sg/images/stories/articles/rules/IA/SIAC%20Investment%20Arbitration%20Rules%20-%20Final.pdf>, 06.06.2017.

The Treaty Between the United States of America and Grenada Concerning the Reciprocal Encouragement and Protection of Investment, 1986:
<https://www.state.gov/documents/organization/43562.pdf>, 06.06.2017.

Treaty Between the United States of America and Ukraine Concerning the Encouragement and Reciprocal Protection of Investment, 1994:
<https://www.state.gov/documents/organization/210531.pdf>, 06.06.2017.

Working Paper of the ICSID Secretariat, Suggested Changes to the ICSID Rules and Regulations:

<https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/Suggested%20Changes%20to%20the%20ICSID%20Rules%20and%20Regulations.pdf>, 06.06.2017.

2004 US Model Bilateral Investment Treaty:
https://ustr.gov/archive/assets/Trade_Sectors/Investment/Model_BIT/asset_upload_file847_6897.pdf, 06.06.2017.